

Seletuskiri

haridus- ja teadusministri 9. detsembri 2015. a käskkirja nr 471 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse „Kõrghariduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamine „Dora Pluss““ elluviimiseks“ muutmise eelnõu juurde

1. SISSEJUHATUS JA EESMÄRK

Käskkirja kehtestatakse perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 16 alusel.

Eelnõuga muudetakse haridus- ja teadusministri 9. detsembri 2015. a käskkirja nr 471 (muudetud 29.07.2016 käskkirjaga nr 215) „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse 4.3.1 „Kõrghariduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamine „Dora Pluss““ elluviimiseks“ lisades 1 ja 2 kehtestatud tingimusi kinnitades need uue terviktekstina.

Käskkirja eelnõu ja seletuskirja koostas Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrghariduse osakonna peaekspert Allan Padar (tel 735 4070; allan.padar@hm.ee) ja teadusosakonna nõunik Ursula Tubli (tel 735 0316; ursula.tubli@hm.ee), rahandusosakonna välisvahendite juht Inge Oopkaup (tel 735 0279; inge.oopkaup@hm.ee) ja õigusosakonna jurist Kadi Mölder (735 0234; kadi.molder@hm.ee) tuginedes elluviija ja rakendusüksuse ettepanekutele.

2. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

II.1 Lisas 1 tehakse muudatused järgmistes punktides:

Punktis 4.2.2 muudetakse EBS Education OÜ nime seoses õppeasutuse õigusliku vormi muutumisega alates 02.08.2017 ning lisatakse Eesti Infotehnoloogia Kolledži juurde märge, et kõrgkool osales tegevustes kuni 01.08.2017, mil ta lõpetas iseseisva õppeasutusena tegevuse. Kõrgkool jätkab tegevust Tallinna Tehnikaülikooli struktuuriüksusena ning tema magistrandidel ja noorteadlastel on jätkuvalt ligipääs Dora Pluss toetustele.

Punktis 6.1 täpsustatakse eelviimases lõigus sõnastust, kuna toetuse andmise tingimuste tasandil reguleeritakse struktuuritoetuse väljamaksmist eelnõu punktis 13.3 toetuse saaja (elluviija) tasandil. Senise sõnastuse kohaselt hüvitatakse kulud elluviijale lisas 2 kinnitatud ühikuhindade alusel ehk lõik kordas punkti 13.3.

Uus sõnastus: „Õpirände kulud hüvitatakse lisas 2 kinnitatud ühikuhindade alusel. Kuni 30 kalendripäeva (kaasa arvatud) kestva õpirände puhul hüvitatakse kulud järgmiste kulude summana: päevaraha ning ühikuhindade alusel õpirände sõidutoetus ja õpirände majutustoetus.“

Punktis 6.2 täiendatakse sõnastust ning tehakse täiendusi.

Järgnevad muudatused puudutavad Eesti ülikoolidesse tasemeõppesse asuvaid välismagistrante ja –doktorante (alategevus 2.1).

Esiteks, täpsustatakse et enne nimetatud Dora Pluss toetuse määramist võivad rohkem kui ühe aasta Eestis õppinud olla ainult kõrghariduse kolmandal astmel (doktoriõppes) õpinguid

alustavad doktorandid. See tähendab, et toetuse võib määrata isikule, kes on varasemalt Eestis õppinud magistriastmel ja jätkab doktorantuuris või on viibinud Eestis külalisdoktorandina.

Kehtiv sõnastus oli mitmeti mõistetav ning sellest võis välja lugeda, justkui oleks olnud võimalik välismagistrandi toetust määrata ka neile magistrantidele, kes on juba viimase kolme aasta jooksul Eestis magistrikraadi omandanud. Antud tegevus ei täidaks meetme eesmärki. Käesoleva meetme eesmärk on uute välismagistrantide toomine Eesti kõrgkoolidesse ja välisdoktorantide arvu suurendamine Eesti kõrghariduses.

Uus sõnastus: „Toetust võib esmakordselt määrata mitteresidentidele, kes võivad olla viimase kolme aasta jooksul Eestis viibinud kuni ühe aasta, va doktorandid, kui nad on õppinud ja lõpetanud Eesti kõrgkooli magistriõppe.“

Teiseks, täiendatakse välismagistrantide kvoodi määramise aluseid. Kehtiva sõnastuse kohaselt tuleb kvooti anda ka välismagistrantide eest õppekavadel, kuhu kõrgkool uusi tudengeid vastu võtta ei saa. Uue sõnastusega arvestatakse ainult õppekavasid, kuhu uutel magistrantidel on võimalik õppima asuda.

Uus sõnastus: „Tasemeõppes õppivate välismagistrantide kvoodi arvestamise aluseks on tähtajatu õpetamise õiguse saanud õppekavagruppides inglise õppekeele ja vastuvõtuks avatud magistriõppe õppekavade arv ja välismagistrantide koguarv nendel õppekavadel. Alates teisest toetatud õppeaastast võetakse arvesse ka toetuste kasutamist eelnenud õppeaastal. Välismagistrandil on võimalik toetust saada õppe nominaalkestuse ajal üldjuhul üheks õppeaastaks korraga.“

Kolmandaks, lisatakse täpsustus, et välisdoktorandi sõidutoetuse arvestamise aluseks olev sihtkoht kinnitatakse linna täpsusega vastuvõtva kõrgkooli poolt elluvijale esitatud toetuse hüvitamise dokumentidega. Sihtkohta on võimalik vajadusel ka muuta. Muutmise võimaluse sätestab elluvijaja tegevuse rakendamisjuhendis.

Uus sõnastus: “Välisdoktorandi sõidutoetuse arvestamise aluseks olev sihtkoht määratletakse linna täpsusega toetuse taotlemisel ja vastavasisulise kinnituse esitab vastuvõttev kõrgkool elluvijale koos toetuse hüvitamise dokumentidega. Sihtkoha muutmise võimaluse sätestab elluvijaja tegevuse rakendamisjuhendis.“

Neljandaks, muudetakse tasemeõppes õppivate välisdoktorantide toetamise skeem sarnaseks siseriikliku doktorantide toetamise skeemiga riigile prioriteetsetes valdkondades (nt IT akadeemia doktorandistipendium), kus doktorantidele makstakse doktoranditoetust ja doktorandistipendiumi, laiendades seda kooskõlas Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2013. a määruses nr 178 „Üliõpilaste stipendiumite liigid, suurus ja määramise üldtingimused“ §6 lg 1 sätestatud võimalustele.

Dora Pluss näol on tegemist doktoriõpet toetava meetmega, mille välisdoktorantidele suunatud tegevused on kooskõlas TAI strateegias 2014-2020 määratletud riiklike prioriteetidega ning Eesti kõrghariduse rahvusvahelise tutvustamise strateegiaga 2015-2020.

Kuna Dora Plussi toetatav tegevus ja toetusesaajate sihtgrupp on sarnane riikliku toetuskeemi tegevuse ja toetusesaajate sihtgrupiga (riigile prioriteetsetes valdkondades või doktoriõpet toetavate meetmete raames täiskoormusega õppivad doktoriõppe üliõpilased), siis rakendatakse Dora Plussi tegevuses 2.1. riiklikult kehtestatud ühikuhindu (doktoranditoetus ja doktorandistipendium) vastavalt riikliku skeemi tingimustel.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 67 lõike 1 punkti b ja artikli 67 lõikele 5 võib kohaldada Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu toetuse andmiseks toetuskeeme, mida rahastavad liikmesriigid ise, juhul kui tegemist on sama tüüpi tegevuste ja toetuse saajatega.

Kehtiva käskkirja alusel makstakse välisdoktorantidele hariduse omandamisega seotud kulude katmiseks doktoranditoetust vastavalt õppetoetuste ja õppelaenu seaduse tingimustele (2018. aastal 660 eurot kuus). Alates 2018/2019. õppeaasta sügissemestrist makstakse tasemeõppe välisdoktorantidele (alategevus 2.1.) täiendavalt ka doktorandistipendiumi Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2013. a määruses nr 178 „Üliõpilaste stipendiumite liigid, suurus ja määramise üldtingimused“ toodud tingimustel 440 eurot kuus.

Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse alusel makstav doktoranditoetus on doktoriõppes õppivale isikule seaduses sätestatud tingimustel antav rahaline toetus doktoriõpingutele ja teadustööle pühendumise soodustamiseks ning hariduse omandamisega kaasnevate kulutuste katmiseks.

Vabariigi Valitsuse määruse „Üliõpilaste stipendiumite liigid, suurus ja määramise üldtingimused“ alusel makstava doktorandistipendiumi eesmärk on toetada ja täiendavalt motiveerida riigile prioriteetsetes valdkondades või doktoriõpet toetavate meetmete raames täiskoormusega õppivaid doktoriõppe üliõpilasi.

Dora Plussi raames makstava doktorandistipendiumi eesmärk on motiveerida doktoriõpet toetavate meetmete raames täiskoormusega õppivaid doktoriõppe üliõpilasi ning seda makstakse täiendavalt toetavate meetmete raames ainult juhul, kui doktorant saab juba doktoranditoetust ja on sellest tulenevalt täitnud kõiki õppetoetuste ja õppelaenu seaduses sätestatud tingimusi. Täiendav toetus loob välisdoktorantidele paremad eeldused õpingute edukaks lõpetamiseks nominaalajaga ja suurendab seeläbi doktorikraadiga teadlaste osakaalu ühiskonnas.

Tegevuse tulemusena suureneb välismagistrantide ja –doktorantide osakaal Eesti kõrgkoolides, tõuseb doktoriõppe efektiivsus sh doktoriõppe lõpetamine nominaalajal. Ühtlasi toetatava tegevuse elluviimisega luuakse eeldus saavutada „Eesti kõrghariduse rahvusvahelise tutvustamise strateegias 2015-2020“ püstitatud eesmärk, et aastal 2020 töötab hiljem Eestis 30% Eestis õpingud lõpetanud magistri- ja doktoriõppe välisüliõpilastest.

Uus sõnastus:

„Alategevuses 2.1. on abikõlblikud järgmised kulud:

Välisdoktorandi toetus

- doktoranditoetus õppetoetuste ja õppelaenu seaduse alusel õpingute nominaalaja kestel,
- doktorandistipendium Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2013. a määruse nr 178 „Üliõpilaste stipendiumite liigid, suurus ja määramise üldtingimused“ alusel,
- iga-aastane sõidukulu ühikuhinna alusel.

Välismagistrandi toetus

- välismagistrandi stipendium.”

Muudatuse vajadus tuleneb sellest, et Dora Pluss alategevus 2.1. välisdoktorantide kaasamine ei ole rakendunud planeeritud mahus. 31.01.18 seisuga õppis Eestis 32 Dora Pluss toetuse saanud välisdoktoranti, kellest 13 alustasid 2016/2017. õppeaastal ja 19 2017/2018. õppeaastal. Alategevusel puudub eraldi väljundindikaator, kuid tegevuse sees on seatud eesmärgiks toetada ca 110 välisdoktorandi õpinguid. 2018/2019. õppeaastal on võimalik Dora Pluss raames toetust maksta umbes kolmandikule Eesti ülikoolides õpinguid alustavatele välisdoktorantidele.

Välismagistrantide ja välisdoktorantide osakaal on Eestis kiirelt kasvanud peamiselt seetõttu, et üliõpilaste koguarv on viimasel viiel aastal järsult vähenenud. Kui 2012/2013. õppeaastal õppis Eestis 64 806 üliõpilast, siis 2017/2018. õppeaastal 46 154 üliõpilast. Vähenenud on

üliõpilaste arv kõikidel õppeastmetel. Vähenevate kohalike üliõpilaste tingimustes on meie ülikoolide atraktiivsus välisdoktorantidele veelgi suurema tähendusega, sest paljudel erialadel puudub juba täna järelkasv jätkusuutliku hariduse pakkumiseks.

Kiirelt väheneva tudengkonna tingimustes on üha keerulisem täita ka teisi Eesti riigi strateegilisi eesmärke, sh eesmärki suurendada teadlaste ja inseneride osakaalu kasvu ühiskonnas, mis on teadmispõhisele majandusele ülemineku eelduseks. Doktorikraadi kaitsmiste arv on riikliku eesmärgina defineeritud TAI strateegias 2014-2020 ja 2020. a eesmärgiks on, et igal aastal kaitseb doktorikraadi vähemalt 300 doktoranti. 2014/2015. õppeaastal kaitstes 208 doktoranti, 2015/2016. 239 ja 2016/2017. 253 doktoranti. Viimase aja doktorikraadide kaitsmiste arvu kasv võib olla lühiajaline, sest doktorantide arv ülikoolides on langemas. Praegu lõpetavad reeglina doktorandid, kes alustasid õpinguid vahemikus 2010-2013, mil vastuvõtt oli kõigi aastate kõrgeim, vastu võeti üle 500 doktorandi, siis praeguseks on vastuvõtt kahanenud 350-ni (17/18). Välisdoktorandid moodustavad 2017/2018. õppeaastal kõikidest doktorantidest 17%. „Eesti kõrghariduse rahvusvahelise tutvustamise strateegia 2015-2020“ on omakorda püstitanud eesmärgi, et aastal 2020 30% Eestis õpingud lõpetanud magistri- ja doktoriõppe välisüliõpilastest töötab hiljem Eestis. Eestisse tööle jäävad kõrgelt kvalifitseeritud välisdoktorandid aitavad kompenseerida kõrgelt kvalifitseeritud töötajate puudujääki tööturul. Selle eelduseks on tagada välisdoktorantidele vajalikud tingimused, mis võimaldaksid viia eduka doktorikraadi kaitsmiseni.

Muudatuse kulud on 384 432 eurot tegevuse eelarvele alates 2018. a sügisest kuni tegevuse abikõlblikkuse perioodi lõpuni. Puudu olevad vajalikud vahendid leitakse „Dora Pluss“ sisemistest ja seni kasutamata vahenditest, senise planeeritust väiksema vastuvõtu arvelt. Doktorandistipendiumi kulud hüvitatakse partneritele iga-aastase kvoodi piires.

Viiendaks, sõnastatakse ümber toetuse eeldatav mõju.

Uus sõnastus: „Tegevuse tulemusena suureneb välismagistrantide ja –doktorantide osakaal Eesti kõrgkoolides, tõuseb doktoriõppe efektiivsus (doktoriõppe lõpetamine nominaalajal). Ühtlasi luuakse eeldused „Eesti kõrghariduse rahvusvahelise tutvustamise strateegias 2015-2020“ püstitatud eesmärgi täitmiseks, et aastal 2020 töötab hiljem Eestis 30% Eestis õpingud lõpetanud magistri- ja doktoriõppe välisüliõpilastest.“

Punktis 6.4 võetakse kasutusele uuendatud nimetused senise Study in Estonia ja Research in Estonia asemel. Tulenevalt ühtsele riiklikule brändisüsteemile üleminekust ühtlustatakse ja muudetakse Eesti riigi alambrände. Uus kasutus on: Study Estonia, Research Estonia, Invest Estonia jne.

Punktis 11 korrigeeritakse eelarvetabeleid võttes arvesse tehtud finantskorrektsioonid, sh tehniline vähendamine 0,95%. Muudatused on tehtud e-toetuse 01.08.2018 andmete alusel. Muudatuste tulemusel vähenes senine eelarve 22 567 790 eurolt 22 345 958 eurole ehk kokku 221 832 eurot. Lisaks ühtlustatakse eelarve kajastamist TATis ja SFOSis tuues kaudsed kulud sisutegevuste alt horisontaalse tegevuse alla.

Teg. nr	Tegevus	Kehtiv eelarve	Uus eelarve
1.	Noorteadlaste osalemine rahvusvahelises teadmisteringluses	8 165 000	8 039 627
2.	Välismagistrantide ja -doktorantide kaasamine	10 583 750	10 448 990

3.1.	Suve- ja talvekoolide korraldamine (elluviija kulud)	56 000	49 525
3.2.	Suve- ja talvekoolide korraldamine (partnerite kulud)	1 037 500	990 491
4.1.	Eestis õppimise ja töötamise võimaluste tutvustamine (elluviija kulud)	1 910 795	1 829 469
4.2.	Eestis õppimise ja töötamise võimaluste tutvustamine (partnerite kulud)	500 000	494 970
5.1	Horisontaalsed tegevused (elluviija kulud)	314 745	271 089
5.2	Kaudsed kulud (ühtse määra alusel)		221 797
	KOKKU	22 567 790	22 345 958

Punkt 12.3.8. lisatakse viide reguleerivale õigusaktile, mille alusel määratakse välisdoktorandile doktorandistipendium. Doktorandistipendiumi reguleerib Vabariigi Valitsuse 2013. a määrus nr 178 „Üliõpilaste stipendiumite liigid, suurus ja määramise üldtingimused“.

Punkti 12.3.14 lisatakse võimalus seada ühikuhindade alusel makstavale toetusele täiendavad piirangud. Võimalust rakendatakse tegevuses 1.1. Täiendavate piirangute rakendamist selgitatakse täpsemalt seletuskirjas lisa 2 punktis 1.3 muudatuse juures.

Punkti 14.3.2 lisatakse nimetatud dokumentide iga-aastane esitamise tähtaeg, milleks on 15. jaanuar. Tähtaeg on vajalik rakendusüksuse tegevuste paremaks planeerimiseks.

II.2 Lisas 2 tehakse muudatused järgmistes punktides:

Punktis 1.1 täpsustatakse tegevuse toimumist tõendavate dokumentide kirjeldust. Olemasolevat sõnastust sai interpreteerida selliselt, et kui vastuvõtva asutuse kinnituskirjas toodud periood pikeneb, peab automaatselt suurenema ka toetuse summa. Nii ei olnud see ühikuhinna metoodika väljatöötamisel mõeldud, sest stipendiumi maksmise periood ja sellest tulenev stipendiumi suurus peavad olema kahepoolselt enne tegevuse toimumist kokku lepitud. Seetõttu täiendatakse sõnastust, et oleks üheselt selge, et stipendiumi suuruse arvestamise aluseks on kahepoolses rahastamislepingus kokku lepitud stipendiumi päevade arv ja vastuvõtva asutuse või ürituse korraldaja kinnituskiri peab tõendama, et tegevused toimusid välismaal õppimise või töötamise perioodil kokkulepitud ajal.

Lisaks on täiendatud tegevuse toimumist tõendavate dokumentide loetelu Eesti juhendaja või otsese juhi kinnituskirjaga. Üksnes ametliku vastuvõtja kinnituskirja nõudmine välistab võimaluse kasutada stipendiumi iseseisvaks teadustööks, näiteks välitöödeks, kus kogutakse teadustöö alusandmeid mägedes või linnatänavatel, või tööks avalikus muuseumis või raamatukogus, kus tulijate ja minejate liikumist ei registreerita. Noorteadlastel tuleb aga teadustöö sisust lähtuvalt teha ka selliseid lähetusi, kus ametlikku vastuvõtjat ei ole. Sellisel juhul ongi asjakohane nõuda Eesti poolse juhendaja kinnituskirja lähetuse toimumise vajalikkuse kohta. Toetuse saamiseks on tarvis tõendada kahte asja: stipendiaadi viibimist

välismaal lepingus näidatud toetusperioodil ja seda, et sel perioodil tehti teadustööga seotud planeeritud asju. Seega lisaks sõidupiletite või pardakaartide originaalidele tuleb esitada kas vastuvõtja kinnituskiri või Eesti poolse juhendaja või otsese juhi allkirjaga ametlik kinnituskiri, mis tõendavad õpirändel osalemist.

Punkti 1.1 tabel uues sõnastuses on järgmine:

<i>Õpirände liik</i>	<i>Ühikuhinna kasutamine</i>	<i>Ühikuhinna arvestamise alus</i>
Noorteadlaste ja magistrantide õpiränded, mis kestavad kuni 30 päeva (alategevus 1.1)	<ul style="list-style-type: none"> sõidukulu kaetakse ühikuhinnana kehtestatud õpirände sõidutoetusega (p. 2.1); majutuskulu kaetakse ühikuhinnana kehtestatud õpirände majutustoetusega (p. 2.2). 	<p>Ühikuhinna arvestamise aluseks on rahastamislepingus toodud õpirände päevade arv.</p> <p>Õpirände toimumist tõendavaks dokumendiks on:</p> <ul style="list-style-type: none"> vastuvõtva asutuse või ürituse korraldaja ametlik kinnituskiri, millel on välismaal õppimise või töötamise periood kuupäevaliselt välja toodud ja mis tõendab õpirändel osalemist mitte rohkemate päevade ulatuses kui lepingus toodud päevade ulatuses;
Doktorantide õpiränded, mis kestavad 1-10 kuud (alategevus 1.2)	<ul style="list-style-type: none"> sõidukulu kaetakse ühikuhinnana kehtestatud õpirände sõidutoetusega (p. 2.1); majutus- ja elamiskulu kaetakse ühikuhinnana kehtestatud doktorandi õpirände elamistoetusega (p. 2.5). 	<p>või kui nii on lepingus kokku lepitud</p> <ul style="list-style-type: none"> Eesti poolse juhendaja või otsese juhi ametlik kinnituskiri ja sõidupiletid, mis tõendavad õpirändel osalemist lepingus toodud päevade ulatuses (võimalik juhul, kui on tehtud individuaalset tööd). <p>Juhul kui kinnituskirjas toodud periood on lühem kui rahastamislepingus toodud periood, võetakse aluseks kinnituskirjas toodud periood.</p>

Punktis 1.2 toodud tabelis täiendatakse tegevuse toimumist tõendavate dokumentide kirjeldust. Tegevuse toimumist tõendavate dokumentide kirjelduses tuuakse täpsemalt välja, millises toetuse menetluse faasis milliseid dokumente tuleb esitada.

Välisdoktorandid. Kuna välisdoktorandid võetakse tasemeõppesse, kus nende õpingute nominaalaeg kestab 4 aastat, ei ole menetluslikult mõistlik kõikide väljamaksete juurde õppetulemuste väljavõtteid esitada. Igakuiselt ei teki doktorantidel selliseid õppetulemusi, mille esitamine oleks otstarbekas. Seetõttu tuuakse tõendusdokumentide kirjelduses välja, et:

- Õppeaasta lõpul tuleb esitada dokument, mis tõendab, et doktorant õppis täiskoormusega, sest täiskoormusega õppimine on Dora Pluss välisüliõpilase doktoranditoetuse ja doktorandistipendiumi saamise eelduseks. Selliseks dokumendiks võib olla väljavõte ülikooli õppeinfosüsteemi (ÕIS) või Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) kandest. Lisaks tuleb õppeaasta lõpul esitada välisdoktorandi atesteerimist või

eksmatrikuleerimist (st õpingute lõpetamist) tõendavad dokumendid. Atesteerimist ja eksmatrikuleerimist tõendavad dokumendid on sõidukulu väljamaksmise aluseks. See tähendab ka seda, et sõidukulu saab välisdoktorandi eest ainult siis, kui ta on atesteerimiseni jõudnud. Kojusõidu toimumist välisdoktorant eraldi tõendama ei pea. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduses nõutud doktorandi atesteerimise kinnitus on aga doktoranditoetuse ja –stipendiumi maksete aluseks järgmise õppeaasta lõpuni.

Külalisdoktorandid. Külalisdoktorandid viibivad Eestis küll lühemat aega (1-10 kuud), kuid igakuiste maksete tõenduseks õppe- ja teadustöö tulemusi esitada ei ole mõistlik siingi, sest õppetöö tulemusi kuude kaupa ei mõõdetata. Senise kirjelduse puhul eeldati, et ülikoolil on võimalik ka külalisdoktorandi puhul õppeinfosüsteemist ametlikku väljavõtet teha. Tegelikult külalisdoktorandid aga sageli konkreetset juhendajat, laborit või raamatukogu ning ametlikes õppeinfosüsteemides nende tegevus ei kajastu. Seetõttu on otstarbekam varasem õppetulemuste väljavõtte asendada õppe- ja teadustöö tegevuste aruandega, milleks luuakse vorm. Aruande täidab külalisdoktorant ja kinnitab vastuvõttev ülikool. Külalisdoktorandi ühikuhinnana kehtestatud kulud võib esitada väljamaksmiseks korraga, kui Eestis õppimise periood on lõppenud, või vähemalt kahekuuliste osadena, eeldusel, et iga väljamakse juurde esitatakse eraldi aruanne. Õpirände kulude hüvitamisel osade kaupa hüvitatakse sõidukulu koos viimase väljamaksega.

Välismagistrandid. Kuna ka välismagistrandid võetakse sarnaselt välisdoktorantidega tasemeõppesse ja stipendium määratakse üldjuhul terveks õppeaastaks, ei ole ka siin menetluslikult mõistlik kõigi maksetaotluste juurde õppetulemuste väljavõtteid esitada. Seetõttu esitatakse välismagistrantide puhul tõendusdokumendid erinevates menetluse etappides:

- Stipendiumi esmakordsel määramisel esitatakse magistrandi immatrikuleerimist ja stipendiumi määramist kinnitavad dokumendid, mida käsitletakse igal kuul tehtavate stipendiumimaksete alusena jooksva õppeaasta lõpuni. Järgnevate maksetaotluste juurde ei ole vaja esitada täiendavaid dokumente, kui makset puudutaval perioodil õpinguid ei peatata, katkestata, lõpetata ega ole muutunud õppekoormus.
- Õppeaasta kestel tuleb stipendiumimaksete tõenduseks esitada täiendavad dokumendid juhul, kui üliõpilase õpingute asjaolud muutuvad, sh kui õpingud peatuvad (näiteks, kui võetakse akadeemiline puhkus), katkevad, lõppevad (näiteks kui toimub enneaegne lõpetamine) või üliõpilane langeb osakoormusega õppesse ning vastavalt sellele peatada või lõpetada välisüliõpilase toetamine. Kirjeldatud juhtudel tuleb esitada täiendavad dokumendid, mis näitavad, mis kuupäeva seisuga õpingutes muutused toimusid. Selliseks dokumendiks võib olla väljavõtte ülikooli õppeinfosüsteemi (ÕIS) või Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) kandest või asutusesisene korraldus.
- Õppeaasta lõpul tuleb esitada dokument, mis tõendab, et üliõpilane õppis täiskoormusega stipendiumiperioodil, sest täiskoormusega õppimine on Dora Pluss välismagistrandi stipendiumi saamise eelduseks. Selliseks dokumendiks võib olla väljavõtte ülikooli õppeinfosüsteemi (ÕIS) või Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) kandest.

Punkti 1.2 tabel uues sõnastuses on järgmine:

<i>Õpirände liik</i>	<i>Ühikuhinna kasutamine</i>	<i>Tegevuse toimumist tõendav Dokument</i>
Tasemeõppes õppivad välisdoktorandid (48 kuud) (alategevus 2.1)	<ul style="list-style-type: none"> sõidukulu kaetakse kord õppeaastas ühikuhinnana kehtestatud õpirände sõidutoetusega (p. 2.1) 	<ul style="list-style-type: none"> Välisdoktorandi immatrikuleerimist ja doktoranditoetuse määramist kinnitav dokument (õpingute alguses). Täiskoormusega õppimist ning atesteerimist või õpingute eduka lõpetamisega kaasnevat eksmatrikuleerimist tõendavad dokumendid (õppeaasta lõpul). <p>Atesteerimist ja seoses õppekava täitmisega eksmatrikuleerimist tõendavad dokumendid on sõidukulu väljamaksmise aluseks.</p>
Külalisdoktorandid (1-10 kuud) (alategevus 2.2)	<ul style="list-style-type: none"> sõidukulu kaetakse ühikuhinnana kehtestatud õpirände sõidutoetusega (p.2.1); majutus- ja elamiskulu kaetakse ühikuhinnana kehtestatud külalisdoktorandi elamiskulu ühikuhinna alusel (p. 2.3). 	Vastuvõtva kõrgkooli poolt kinnitatud õpirände perioodi kuupäevaliselt kajastav aruanne õppe- või teadustöö tegevuste toimumisest.
Välismagistrandid (10 kuud) (alategevus 2.1)	<ul style="list-style-type: none"> majutus- ja elamiskulu kaetakse ühikuhinnana kehtestatud välismagistrandi stipendiumiga (p. 2.4). 	<ul style="list-style-type: none"> Välismagistrandi immatrikuleerimist ja välismagistrandi stipendiumi määramist kinnitav dokument (stipendiumiperioodi alguses). Stipendiumiperioodil täiskoormusega õppimist või õpingute eduka lõpetamisega kaasnevat eksmatrikuleerimist tõendavad dokument (õppeaasta lõpul).

Uus punkt: 1.3. Toetuse maksimaalne suurus

Eesmärgiks on piirata noorteadlaste reisimist väga kallitesse ja kaugetesse paikadesse, seetõttu seatakse ühe õpirände eest väljamakstavale toetusele piirmäär. Selliste reiside tarbeks tuleb kõrgkoolidel kasutada muid vahendeid kui Dora Pluss toetused.

Kui ühikuhindade ja/või kuludokumentide alusel arvestatav toetus ületab seatud piirmäära, hüvitatakse tehtud kulud maksimaalse summa (2000 eurot) ulatuses (sh nii kuludokumentide kui erinevate ühikuhinna komponentide alusel makstav toetus kokku). Kulupõhiselt kaetakse endiselt näiteks üritusel osalemise tasu.

Uus tingimus: „Alategevuses 1.1 on väljamakstava toetuse maksimaalseks piirmääraks 2000 eurot ühe lühiajalise õpirände kohta sõltumata õpirände kestusest, sihtkohast, toetuse saaja tegelikest kuludest või toetuse andmisest ühikuhinna alusel.“

Uus punkt: 1.4. Õpirände perioodi muutumine

Õpirände periood võib ka õpirände ajal muutuda tulenevalt asjaoludest, mida on keeruline prognoosida. Pikema õpirände korral on tavapärane, et vahetult enne õpirände algust või selle kestel tehtud kokkulepete tulemusel tuleb õpirännet alustada paar päeva varem või venib see lisakohtumiste või lisatöö vajadusest tulenevalt pikemaks. Kui kinnituskirjas näidatud lõplik õpirände periood on lühem kui rahastamislepingus kokku lepitud, hüvitatakse kulud lõpliku perioodi alusel. Kui lõplik õpirände periood on pikem kui rahastamislepingus toodud periood, hüvitatakse kulud rahastamislepingus kokkulepitu alusel.

Uus tingimus: „Juhul kui kinnituskirjas näidatud päevade arv erineb rahastamislepingus toodud päevade arvust, hüvitatakse kulud perioodi alusel, mis on lühem.“

Punkti 2.5 muudetakse ja täiendatakse mitmes olulises aspektis.

- a. Toetuse andmise meetodikat täiendatakse selliselt, et analoogselt lisa 2 punktis 2.2 noorteadlaste õpirände majutustoetusele saaks ka doktorantide õpirände elamistoetust hüvitada üheks päevaks enne ja üheks päevaks pärast aktiivse õppetöö toimumist. Kuna doktorantide õpiränne toimub välisriikides, on tavapärane, et õppetööl õigeaegseks kohalolekuks on vajadus lähteriigist lahkuda või saabuda 1 päev varem või hiljem. Seetõttu on põhjendatud lisaeg ka elluvijale hüvitada.

Uus sõnastus: „Doktorandi õpirände elamistoetust makstakse ainult välisriigis viibimise perioodil ning põhjendatud juhul üks päev enne ja üks päev pärast õppetöö toimumist.“

- b. Kui hetkel kehtiv doktorandi õpirände elamistoetuse ühikuhind oli arvestatud ühe kalendrikuu kohta, siis nüüd esitatakse see ühe päeva kohta. Sellest tulenevalt kaob vajadus rakendada kehtivat elamistoetuse proportsionaalset arvestust. Kuupõhisel proportsionaalsel arvestusel oli kaks peamist puudust:

- Kuna kuud on erineva pikkusega, tekkis iga perioodi muutmisega vajadus korrigeerida toetuse summat, isegi kui õpirände päevade arv ei muutunud.
- Kehtiva arvestuse alusel arvestatud toetussummad olid üldjuhul liiga suure täpsusastmega (lõputu arv kohti pärast koma).

Näiteks: Ülikooli poolt eraldati doktorandile Saksamaal õppimiseks toetus perioodiks 1.-31. oktoober (31 päeva). Kuna tegemist on terve kalendrikuuga, on esialgseks hüvitatavaks toetuseks 1 kuu elamistoetus 1000 eurot. Doktorandil tekkis aga välisülikooli ettepanekul vajadus tõsta õpiränne 2 päeva varasemaks seejuures õpirände päevade arvu muutmata. Uueks õpirände perioodiks oli 29.09-29.10 (31 päeva). Kuna õpirände päevad langesid nüüd kahte erinevasse kuusse, tuli kehtiva meetodika alusel toetust arvestada järgmiselt $2/30 \cdot 1000 + 29/30 \cdot 1000 = 66,66666...7 + 966,66666...7 = 1033,333333... \text{ eurot}$.

Uus sõnastus: „Ühikuhind kehtestatakse ühe toetusperioodi päeva kohta.“

- c. Kuna Euroopa Komisjon¹ muutis 2017. aasta lõpul ühikuhinna aluseks olnud MSC programmi korrektsioonikoefitsiente perioodiks 2018-2020, korrigeeritakse olemasolevaid ühikuhindu vastavalt lisa 2 punktile 3. Ühikuhinnad kehtestatakse ka riikidele, mille kohta varem MSC korrektsioonikoefitsiente ei olnud (Araabia Ühendemiraadid, Burundi, Comoros, Myanmar, Türkmenistan).

Uue päevapõhise ühikuhinna meetodika põhineb kõiges muus olemasoleval meetodikal. Ühikuhinnad on arvutatud järgmiselt:

- i. Baasmäära aluseks olnud DAAD doktorandi stipendium ei ole muutunud ning on 2018. aastal Saksamaal õppides endiselt 1000 eurot kuus².
- ii. Elamistoetuse baasmäär ühe kuu kohta leitakse rakendades sellele summale MSC programmi korrektsioonikoefitsienti. Kui Saksamaa elamistoetus on 1000 eurot (koefitsient 97%), annab see ühikuhinna baasmääraks 1030,93 eurot (koefitsient 100%).
- iii. Sihtriikide elamistoetuste ühikuhinna arvestamisel rakendatakse baasmäärale MSC korrektsioonikoefitsienti, selle tulemusel saame ühikuhinna ühe kuu kohta (võrreldav kehtiva ühikuhinnaga).
- iv. Selleks, et võtta arvesse erinevate kuude pikkus, leitakse kõigepealt elamistoetus aasta kohta (kuu elamistoetus * 12) ja seejärel jagatakse see aastas olevate päevadega (aasta ühikuhind / 365). Tulemuseks on hind ühe päeva kohta.
- v. Saadud hind ümardatakse ühikuhinna saamiseks 50 sendi täpsusega.

Kuigi baasmäär suureneb ja lõplik ühikuhind ümardatakse 50 sendi täpsusega, ei tähenda see automaatselt kõikide elamistoetuse määrade suurenemist. Oluline on siiski välja tuua, et uute koefitsientide rakendamine muudab mitmete Eesti doktorantide peamiste sihtriikide toetusi, kuid mitte kõikide.

Näide 1: Saksamaa on arvestuse nullpunkt ja ühikuhind ise ei ole suurenenud. Ühe kuu elamistoetus Saksamaal oli 1000 eurot olenemata sellest, kas kuus oli 28 või 31 päeva, uue ühikuhinna alusel on see jaanuaris 1023 eurot (31 päeva) ja veebruaris 924 eurot veebruaris (28 päeva).

Näide 2: Soome. Ühe kuu elamistoetus Soomes oli 1180 eurot, kuna Soome elatustase on teiste riikidega võrreldes tõusnud on uus elamistoetus jaanuaris 1271 eurot ja veebruaris 1148 eurot.

3. EELNÕU TERMINOLOOGIA, VASTAVUS PÕHISEADUSELE, SEADUSTELE JA EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Eelnõus ei esine õigusaktides varem kasutamata termineid. Eelnõus sisalduvad muudatused on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega, seadustega ning Euroopa Liidu õigusega.

¹ (European Commission Decision C(2017)7124 of 27 October 2017) lk 77-78:

http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-msca_en.pdf

² <http://www.daad.lv/index.php/en/scholarships/daad-scholarships#29>

4. EELNÕU MÕJUD JA KÄSKKIRJA RAKENDAMISEKS VAJALIKUD TÄIENDAVID KULUTUSED

Eelnõus tehtavad muudatused ei avalda mõju läbivatele teemadel (regionaalsele arengule, keskkonnahoiule, kodanikuühiskonna arengule, võrdsete võimaluste tagamisele, ühtsele riigivalitsemisele või infoühiskonna edendamisele).

Käskkirja rakendatavate muudatuste jõustumine suurendaks elluviija hinnangul tegevuse 2.1. (tasemeõppes täiskoormusega õppivad välismagistrantide ja –doktorantide kaasamine) rahalist vajadust perioodi jooksul 384 432 euro võrra. Rahaline vajadus kaetakse kasutamata vahenditest ning lisavahendite järele vajadus puudub. Meetme senise rakendumise perioodil 2015-2017 on tekkinud tegevustes kasutamata vahendeid, mis katab muudatuse järgselt tekkiva rahalise lisavajaduse.

5. TEGEVUSE JÕUSTUMINE

Käskkiri jõustub üldises korras.

6. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministriumitele ja SA-le Archimedes ning arvamuse avaldamiseks SA-le Eesti Teadusagentuur ja Rektorate Nõukogule.

Margus Haidak
kõrghariduse osakonna juhataja